Iñaki Azpiazu

Guretzat, garai batean, Iñaki Aberrigoyen bezala ezagunagoa zen Iñaki Azpiazu baino, eta orduko apezen artean ezkertiarrena zitzaigun. Hala izan ere, bere ekintzak ezagutu ezkero. Helduden larunbatean, urtarrilak 29, berrogeta hamar urte beteko dira apaiztu zenetik eta igandez, Azpeitiko parrokian eta Enparan jauregian, izango dira ospakizunak.

Gasteizko Apez-Mintegian eta Lille-ko Unibertsitate Katolikoan egin zituen bere ikasketa nagusiak, Zientzia eta Politika Fakultatean "Missionair de Travail" titulua hartzeko. Garai hartan, holako jokeradunak, apez "gorriak" ziren nonbait eta 1933 bere sorterri den Azpeitian lehen meza eman ondorean aski lasai jarraitu zuen han bertan 1936an lehen erreketeak sartu arte. Atxilotu zuten baina, norbaitek aditzera eman zionean bizia galtzeko zorian zeuden apaizen zerrendan aurkitzen zala bere izena, ankak jaso eta bere burua ezkutatu zuen. Zazpi hilabetez harat-hunat ibili ondorean jo zuen Frantzia aldera eta orduko oroitzapenez idatzi zuen **7 meses y 7 días en la España de Franco.** Geroztik, bere burua ekintza konprometitutetarako markatua ikusi zuen. Munduko gerratea hasteaz Gestapo-koegandik ihesik zebiltzatenei lagunduz eta hemendik herbesteratu zirenekin osatu zen Gernika batailoiaren kapeiladu Bordelen eta Parisen. Baina, lehenago, hemendik errefugiaturik zijoaztenei laguntza emateko sortu zen komitekoa izan zen, eta Bizkaitik zijoazten haurreri laguntza emateko erakundea antolatu zuen. Batek badaki ihesik zijoazten haiei beren senideekin harremanean jartzeko bideak aurkitzen eta lanbideak lortzen zenbat arduratu zen Iñaki Azpiazu, une berean Air sur l'Adour-eko Mintegian irakasle zelarik.

1947an Argentina-ra joan zen eta handik, 35 urteren buruan, hiru Langintza bete zituen: Argentinako Errepublikan euskaldun eta Euskal Herritikakoen elkartasunen antolakizunak, inoiz Hego Amerika guzira zabaldu zirenak; gizarte arazoetan, bereziki prentsa, kazetaritza, irrati eta telebistaren bidez kristau apostolutza eta zenbait kargu eta langintza bereganatuz, zeren Manuel Tato apezpiku ordezkoaren idazkaria izatetik, gizarte ekonomi arazoetarako Acción Católica-ren aholkulari eta abar; baina, behar bada, gizarte mailako lanik aipagarrienak presondegietan zeudenei laguntzazko arduretan izango zen noski.

Bere kazetari lana era askotara eta aldizkari askotara zabaltzen zuen eta guretzako, isilpean ezkutuko heltzen zitzaizkigun **Gernika, Euzko-Deya, Gure Herria** eta beste zenbait aldizkaritan gizarte gaiak abertzale pentsamenduz agertzen zituen Iñaki Aberrigoyen zen. Beste abertzaleengandik zerbait berezia izateaz atseginago irakurtzen geniona.

Guzi horrez gainera, **Edición** aldizkariaren zuzendaia izan zen eta **Euskalduna** zeritzan aldizkari bat sortu zuen Buenos Aires-en (1954-1956), euskal kulturaren berri emanaz, gizarte arazoak adieraziz eta zenbaki guzietan euskarazko idazkiak ere sartuaz. Ez nago ziur berakingo harremanak noizkoak ditudan, baina nere lehen idazki batzuk **Euskalduna** zeritzan aldizkari hartan argitaratu nituen. Urte asko dira Peli Azpitarte zenakin Hendaian bere anaia bisitatzean han bertan aurkitu nuela. Orduan izan nuen personalki ezagutzeko aukera. Garai hartan beste ardura batzukin aritzen zen, Hego Ameriketarako berriak bilduz. Bera izan bai zen II. Vatikano Kontsilioko berriak ematen eta baita ere Jerusalendik Eichman-en epaiketaren berriak ere. Cuba-ko iraultzan ordea, Fidel Castroren lagun egin zen eta geroztik ere elkarren artean harreman bikainik izan dute. Argentinako Aramburu presidentearen familikoekin adiskide zen eta bera izan zen asasinatze berria eman ziena.

Arestian aipatu dudan liburuaz gainera, beste zenbait ere idatzi ditu, bere kezka nagusiak horien bidez agertuz. Adibidez, Espainiako gerra-zibilez, **El caso de los católicos vascos**; eta presondegiratuen prolemak eragiņik beste honako hauek: **El concepto cristiano de la pena y características del tratamiento penitenciario; Examens de conscience pour les futurs prêtres; Mons. Miguel de Andrea, precursor del Concilio Vaticano II; Mensajes bíblicos, cívicos y penitenciarios.** Zeren Société Internationale de Criminologie Parisko erakundekoa bai da eta Instituto Americano de Estudios Vascos-ekoa.

Ikus dezakegunez, ekintza gizon honek aski betea du bere **curriculum** urduria. Zalantzarik gabe: Hitzez eta egitez Elizgizon izateari zintzo eutsi dio eta Euskal Herriaren alde leialki jokatu izan du.

Bijoa gure zorionik kartsuena igandean bere omenez izango den Herri-meza eta hitzaldietara. Gorazarre hori ondo merezia zuen lagunurkoaren alde hainbeste lan burutu duen gizonak.

Juan SAN MARTIN

El próximo domingo se le rendirá un homenaje a Iñaki Azpiazu en su pueblo natal de Azpeitia, con motivo de las bodas de oro sacerdotales. Iñaki vino al mundo en ese valle de Loyola el 1 de febrero de 1910, hizo sus estudios religiosos en Vitoria y fue ordenado sacerdote por monseñor Mateo Múgica el 29 de enero de 1933. Sus primeros años transcurrieron tranquilos hasta que comenzó la guerra civil e inesperadamente fue encarcelado por l[...] "tropas nacionales". Se vio en aprietos y co[...]guió huir a Francia. Aquellas circunstancias [...] obligaron a tomar postura y se dedicó a org[a]nizar las colonias de niños evacuados de Vi[z]caya, cooperando como capellán del Com[...] Católico de Ayuda a los Refugiados Españoles. Dotado de grandes cualidades apostólicas y [so]ciales (pues no en vano recibió el título [de] "Missionair de Travail" en la Facultad [de] Ciencias Políticas y Sociales de la Universidad Católica de Lille), se dedicó, al estallar la g[ue]rra mundial, a asistir a perseguidos por la Ge[s]tapo. Fue capellán del batallón Guernica, [...] actuaba en Burdeos y París. En marzo de 19[...] embarcó hacia la República Argentina y [du]rante 35 años ha desarrollado una triple lab[or] en las comunidades vascas de Argentina, [que] en ocasiones se extendió a toda Latino A[mé]rica; en el campo social, principalmente [a] través del periodismo, la radio y la televisión [al] servicio del apostolado cristiano, habiendo [sido] secretario de Mons. Manuel Tato, Ob[ispo] Auxiliar de Buenos Aires, Asesor Nacional [del] Secretariado Económico Social de Acción C[a]tólica; en la actividad penitenciaria, como [...] de Asistencia Espiritual de Institutos Pen[ales] de la Nación, destacándose como fundador [del] Secretariado de Ayuda Cristiana a las Cárc[e]les, institución de prevención post-carcelaria; como periodista cubrió para varias publicacio[nes] latinoamericanas y vascas el Concilio Va[ti]cano II y el juicio contra Eichman desde Jeru[]salén. Dirigió la revista ***Edición*** *y fu[ndó]* ***Euskalduna*** *en Buenos Aires, y es autor [de] varias obras sobre la guerra civil y temas pe[ni]tenciarios.*

Iñaki Azpiazu es uno de esos extraordina[]rios hombres de acción humanística que se p[ro]ducen en nuestra tierra. Reciba nuestra sin[cera] felicitación desde estas columnas.

Heraklio Fournier

Gutxitan erlazionagotuko da izen bat industri mota konkretu batekin gaurko pertsonaiarenaz egin daitekeen bezala. Aurreko artikuluan nioen legez, Gasteizko ospea munduan zehar hedatu duen gizonaren gaineko zenbait xehetasun eman nahi dut lerro hauen bitartez, gure gorazarre apal hau merezia duela baiteritzait. Bere izena hemen aipatzea gorazarretzat har badaiteke, behintzat.

Heraklio Fournier. Zeinek ez du gure artean izen hori inoiz entzun? Eta belarritara heldu bezain laster gai batekin erlazionatzen dugula esango nuke. Kartarekin, noski.

Ehun eta hamabost urte dira Gasteizera Heraklio Fournier iritsi zela. Eta tarte honetan, hiriburuko Plaza Berrian gerturiko tailer txiki harek bere adarrak zabaldu ditu, bertatik irtendako produktuek, lehen esan bezala, Gasteizko kalitatearen maila ludi osoan erakutsi dutelarik.

Abizen Frantsesa zeraman gazte hura Burgosen jaio zen. Eta bere sendia oso ezaguna zen ordurako kartetako industri arloan, Espainian eta baita Frantxian ere. **Llano Gorostizak** "Naipes Españoles" deritzan liburuan dionez, Heraklioren aitak inprimategi bat sortu zuen Burgosen eta bertan lau semeek ihardun zuten lanean, litografiari inolako bultzada ematen ziotelarik. Heraklio hamabi urte zituela, oso litografo bikaina ei zen eta "Fournier Hermanos" markapean kartak egiten zituen Braulio bere anaiarekin. Irabazpidea hedatu asmoz 1868.an Heraklio Gasteizera dator. Haro berri baten aurrean gaude.

Plaza Berrian ipini zuen, lehendabizi, tailerra eta lanarekin batera sariak hasi ziren, urte bereko Pariseko Erakusketa Unibertsalean lehena lortzen duelarik. 1870.ean Nieves Partearroyo anderenoaz ezkondu zen. Plaza Berritik, Fueros kalera eta hemendik Florida Ibiltokira. 1877.an Gazteizko Arte eta Lanbide Eskolan irakaslea zen Emilio Soubrier-i berezko karta bat diseinatzea eskatzen dio. Lan hartan Fournier eta Soubrier ez ezik baita bere egunean pintatzaile haundia izango zen Diaz Olano —orduan Eskolako ikasle— aritu zen.

Hamar urte beranduago lantegi bat eraikitzen du eta hamabi margotako kartak ateratzen ditu litografian. Urrezko Batekoan bere irudia agertzen da, lehen aldiz. 1889.an Sari Haundia lortzen du Pariseko Erakusketan eta ia miloi bat baraja saldu ei zuen urte haietan.

Guzti honek, jakina, irabazpidearen sistema bera aldaterazi zion, lantegiaren hazkundeaz hiriari garapenerako aukera iritsi zitzaiolarik. Emakumeek lan egiteko aukera izan zuten eta Fournier-ek Europan ematen ziren aurrerapenak Gasteizera ekarri zituela esan daiteke, bere lantegian aplikatzeko. Zenbait kasutan, berriz, berau izan zen berritzailea, kartak kartulinazko horri batez bakarrik egiten dituenean bezala, karta barniz marfilatuaz igurtzen duela.

Lehen gaia, kartulina, goi mailakoa da eta diseinuetan erabiltzen duen teknikak denetariko arrastakarik ekartzen dio. Augusto Rius frantses kromariak, 1890.ean, gaurregun arruntki ikusten den baraja diseinatu zion Fournier-i. Hau enpresari aurreratua izan zen, jakina. Gizon argia, eta berezko dohainei arte eta, oro har, kulturarekiko zaletasuna gehitzen zien, bere kezka asko, diseinuen bidez, kartan bertan azaltzen zuelarik. Ikusi dugun bezala, arte munduan gizon kontsakraturen ezagupideetaz baliatzen zen beti, kalitatezko produktu bat eskaini ahal izateko. Eta, ez da berresan behar, bere tailerretatik irtendakoei ezin harrera hobeagorik eman zitzaien lehen unetik.

Pixkanaka pixkanaka Fournier-ek Espainiako merkatua bereganatzen du, garaian ziren enpresa askok Gasteizkoari patenteak saltzen zizkiotela. 1930.ean Barzelonako "Unión de Fabricantes de Naipes de España" izeneko marka erosi zuen Fournier S.A. enpresak, eta era honetaz lehiakiderik garrantzitsuena gainditua zegoen.

Hau gertatu baino lehen, 1916.an, Heraklio Fournier Frantziako Vichy bainu-etxean hil zen. Eta irabazpidean ilobak hartu zion lekukoa: Felix Alfaro Fournier, ume bat izanik aitonari Europara egindako bidaietan laguntzen ziona. Eta bere aitonarengandik kartarekiko maitasuna heredatu zuen gazte honek, sekulako bultzada eman zion enpresari. Era guztietako kartak irten dira Gasteizko instalapenetatik, karta zaleen artean arras estimatuak direlarik.

Enpresako langilegoaren goi mailako maixutasunari noizean behin diseinuetan kolaboratzen duten arte-munduko pertsonaia askok eskaintzen duena gehitu behar zaio.

Lehen esan dudan bezala, Heraklioren lana historia besterik ez litzateke izango, kartetako mundu honetan ez balu bere ilobak jarraipenaren lema har. Errealitatea da, beraz, gaurregun Fournier-ek eskaintzen duena. Eta kartetan bakarrik ez, baita beste gai askotan ere —gogoratu, esaterako, posta seiluak— jakin izan du zabaltzen bere trebetasuna. Beharbada, beste artikulu batetan langintza honek adierazten duen arteaz aritzea ez litzateke gaizki etorriko.

Baina errealitateaz niharduen eta goazen ostera harira. Hain zuzen ere, Fournier Erakustokia da Felix Alfaroren lorpenik haundienetakoa, 1.970etik munduko garrantzitsuena dela esan daitekeelarik. Heraklio aitonak utzi zizkion zenbait barajarekin hasi eta, mende erdi batetan, bere berezitasunean lehena egitea erdietsi du Alfaro jaunak. Eta ez du uste asko egongo denik kartaz gizon honek baino gehiago dakienik. Iaz "Los Naipes. Historia General desde su creación a la época actual. Museo Fournier" liburu bikaina argitaratu zuen, XVgn. mendetik gure egunak arteko kartaren gorabeherak azaltzén dituelarik.

Ehun eta hamabost urteko ohiturak bizirik dirau Gasteizen.

Jose Mari VELEZ DE MENDIZABAL

En 1868 llegaba a Vitoria un joven que, continuando con la tradición familiar, iba a poner a la capital alavesa en camino de convertirse en importantísimo centro de la industria del naipe mundial.

Heraclio Fournier, nacido en Burgos 19 años antes, con renombrado prestigio como litógrafo, daba vida a una empresa modélica en su género. Desde sus comienzos en Vitoria, [...] taller preparado en la Plaza Nueva, va co[se]chando premios internacionales que le a[...] mercados importantes. Con la ayuda del pro[fe]sor de la Escuela de Artes y Oficios vitoriano Emilio Soubrier, a quien acompaña en el tra[]bajo de diseño el que luego alcanzaría gloria [y] fama como pintor, Díaz Olano, prepara [...] primera baraja totalmente propia en 18[...] Diez años más tarde inaugura su propia f[á]brica y en 1889 es premiada, en la Exposición de París, la baraja litográfica en doce colores de 40 cartas. Se trata del primer naipe en [el] que aparece el retrato de Heraclio Fournier [en] el As de Oros.

Fournier no descansa y recorre Europa [en]tera en busca de técnicas nuevas para incor[po]rarlas. Más aún, su talento le lleva a adel[an]tarse en determinadas innovaciones [...] revolucionando ciertos aspectos de la indu[stria] del naipe. El material empleado en la co[nfec]ción de la baraja, así como su interés [en el] logro de diseños que fueran aceptados p[or el] usuario medio, hacen que su fama vaya al[can]zando cotas elevadísimas.

En 1890 lanza al mercado otra baraja, p[rác]ticamente igual a la más conocida entre [nos]otros, también de 40 cartas litografiadas, [ha]biendo sido reformados los dibujos p[or el] artista francés Augusto Rius.

Heraclio Fournier murió en Vichy en 19[16] [y] desde entonces ha guiado la empresa con m[ano] maestra su nieto Félix Alfaro Fournier, [que] recientemente ha publicado "Los Naipes. [His]toria General desde su creación a la época [ac]tual", magnífico libro recomendable a todo[s los] interesados en conocer la trayectoria del n[aipe] desde las primeras noticias que se tienen [de] él.

Otro de los logros importantes del señor [Al]faro es el Museo Fournier, donde se re[únen] naipes de todas épocas y naciones, [...] considerado como el mejor del mundo en [su es]pecialidad. Se trata, en mi opinión, del [mejor] homenaje que se podía ofrecer a aquel [joven] que hace 115 años llegaba a Vitoria [con el] ánimo de hacerse un hueco en la industr[ia del] naipe.